

iqtisadi diversifikasiyasını təmin edəcək, uzunmüddətli dövrdə isə daha dayanıqlı və güclü bir iqtisadiyyatın formalaşmasına səbəb olacaqdır.

Ədəbiyyat

1. Abbasov A.B. “Sahibkarlıq fəaliyyətinin: təşəkkülü, növləri və inkişaf problemləri. Bakı, 1998. 214 s.
2. Əliyev T.N. Azərbaycanın qeyri-neft sənaye sektorunda innovasiya prosesinin investisiya təminatı. “İqtisadiyyatın davamlı inkişafı: problemlər, perspektivlər” mövzusunda BEPK-nın materialları. Sumqayıt. “DSK”. 2016. S. 40-43.
3. İbrahimov E.R., İbrahimov İ.H. Sahibkarlıq fəaliyyətinin iqtisadi, hüquqi mexanizmi. Bakı, 2010.
4. Rzayev İ.M. Azərbaycan Respublikasında Regionların davamlı sosial-iqtisadi inkişafı: mövcud vəziyyət və gələcək perspektivlər. Bakı, 2010.

SAHİBKARLIQ FƏALİYYƏTİNƏ YATIRILAN İNVESTİSİYALARIN REGIONLARARASI İNKİŞAFDA ROLU

*Əliyeva Ləman Cəfərqulu qızı
Əyyubov Veysəl Seyfəl oğlu
Mingəçevir Dövlət Universiteti*

Son illərdə sahibkarlıq, xüsusən də kiçik və orta müəssisələrin (KOB-lar) inkişafı, iqtisadiyyatın sürətli və dayanıqlı inkişafının əsas amillərindən birinə çevrilmişdir. Sahibkarlığa yatırılan investisiyalar, yalnız yerli biznesləri dəstəkləmək deyil, həm də regional iqtisadi bərabərsizliklərin aradan qaldırılmasında mühüm rol oynayır. Regionlararası inkişafın təmin edilməsi, daha geniş miqyasda iqtisadi sabitliyin və sosial rifahın artırılması məqsədini güdür.

Bir çox ölkələrdə regional inkişafın təşviqi, müxtəlif sahələrdə sahibkarlıq fəaliyyətlərinin gücləndirilməsi ilə əlaqələndirilir. Bu investisiyalar, yalnız iş yerləri yaratmaq və yeni bazarları açmaqla yanaşı, bölgələrdə infrastrukturun və sosial xidmətlərin inkişafını da sürətləndirir. Regionların iqtisadi müstəqilliyini artırmaq, mərkəzdən uzaq olan ərazilərdə iş imkanlarını genişləndirmək və sosial rifahı yüksəltmək üçün sahibkarlığa yönələn investisiyaların artırılması vacib bir siyasət olaraq ortaya çıxır.

Sahibkarlığa yatırılan investisiyaların regionlararası inkişafda rolu, yalnız iqtisadiyyatın inkişafını deyil, həm də sosial və infrastruktur baxımından daha balanslı və dayanıqlı bir inkişaf modelinin qurulmasına kömək edir. Regionlar arasındakı iqtisadi uçurumlar, bir çox ölkədə sosial və iqtisadi qeyri-bərabərsizliklərin əsas səbəblərindən biridir. Mərkəzləşdirilmiş iqtisadiyyat, xüsusilə inkişaf etmiş şəhərlər və böyük iqtisadi mərkəzlər, daha çox sərmayə cəlb edərkən, uzaq və inkişaf etməkdə olan bölgələrdə sahibkarlığa yatırılan investisiyalar nisbətən məhdud qalır. Bu, regional bərabərsizliklərin daha da dərinləşməsinə və mərkəzdən uzaq bölgələrdə iqtisadi geriliklərə səbəb ola bilər.

Sahibkarlığa yönəldilən investisiyalar, regionlararası bu inkişaf fərqlərini aradan qaldırmaq üçün əsas vasitədir. İnvestisiya, yalnız yeni bizneslərin qurulmasına və mövcud müəssisələrin inkişafına deyil, həm də yerli əhalinin həyat səviyyəsini yüksəltməyə, yeni iş yerləri yaratmağa və yerli bazarları stimullaşdırmağa kömək edir.

Bu, xüsusilə işsizlik səviyyəsinin yüksək olduğu, iqtisadiyyatın əsasən kənd təsərrüfatına və təbii resurslara dayanan regionlarda daha böyük əhəmiyyət kəsb edir.

İnvestisiyaların artırılması, regionların infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi və sosial xidmətlərin, xüsusilə təhsil və səhiyyə sahələrində keyfiyyətin yüksəlməsi kimi müsbət nəticələrə gətirib çıxara bilər.

Dövlətin rolu, sahibkarlığa yatırılan investisiyaların təşviqində əvəzsizdir. İnvestisiya şəraitinin yaxşılaşdırılması, regionlarda biznes mühiti üçün əlverişli qanunvericilik və maliyyə dəstəyi təmin etmək, regionlararası inkişafın sürətlənməsinə müsbət təsir göstərir. Dövlətin regionlarda sahibkarlıq fəaliyyətlərini dəstəkləyən siyasətləri, xüsusilə vergi güzəştləri, subsidiyalar və kredit dəstəyi kimi tədbirlər, yerli iqtisadiyyatların inkişafını dəstəkləyir. Lakin, bu siyasətlərin uğurlu olması üçün onların effektiv tətbiqi və yerli xüsusiyyətləri nəzərə alınaraq hazırlanması vacibdir.

Bundan başqa, sahibkarlığa yatırılan investisiyalar yalnız iqtisadi fayda təmin etmək üçün deyil, həm də sosial və mədəni inkişafı təşviq etmək məqsədi daşmalıdır.

Regionların inkişafı, yalnız iş imkanlarının artması ilə bağlı deyil, həm də cəmiyyətin sosial sabitliyinin və rifahının yüksəlməsi ilə bağlıdır. Bu səbəbdən, investisiyalar yalnız iqtisadi sahədə deyil, həm də sosial və mədəni sahələrdə də bərabər inkişafı təşviq etməlidir.

Sahibkarlığa yatırılan investisiyaların regionlararası inkişafda rolu, həmçinin yerli cəmiyyətlərə də müsbət təsir göstərir. İnvestisiyalar yalnız iqtisadi artımı dəstəkləmir, eyni zamanda sosial dayanıqlılığı və ətraf mühitin qorunmasını da təşviq edir. Bölgələrdə işsizlik və yoxsulluğun azalması, insanların həyat şəraitinin yaxşılaşması, sosial infrastrukturun güclənməsi, eləcə də rayonların mədəniyyətinin inkişafı kimi nəticələr, bu cür investisiyaların vacibliyini daha da ön plana çıxarır.

Sahibkarlığa yatırılan investisiyaların müsbət təsirləri, əsasən iqtisadiyyatın şaxələnməsinə, sektoral diversifikasiyasına və regional özəlliklərin nəzərə alınaraq inkişaf etdirilməsinə yönəlir. Məsələn, kənd təsərrüfatı sahəsində həyata keçirilən innovativ layihələr və texnologiyalar, yalnız yerli əhalinin işlə təmin edilməsini deyil, eyni zamanda kənd yerlərində iqtisadi fəallığın artmasına, təbii sərvətlərin daha səmərəli istifadəsinə də səbəb ola bilər. Bu isə təkə iqtisadi cəhətdən faydalı olmaqla qalmır, həm də ekoloji baxımdan daha davamlı bir inkişafı təmin edir. Beləliklə, sahibkarlığa yönəldilən investisiyalar, təbii sərvətləri qorumaqla yanaşı, yeni iş sahələri yaradır və regional iqtisadiyyatı möhkəmləndirir.

Bundan əlavə, sahibkarlığa yatırılan investisiyaların digər mühüm faydalarından biri, yerli infrastrukturun təkmilləşdirilməsi və sosial xidmətlərin yaxşılaşdırılmasıdır.

İnvestisiya qoyuluşları nəticəsində kəndlərdə və kiçik şəhərlərdə təhsil və səhiyyə xidmətləri daha əlçatan və keyfiyyətli hala gələ bilər. Yaxşı inkişaf etmiş nəqliyyat və kommunikasiya infrastrukturunu, regionlararası əlaqələri asanlaşdırmaqla yanaşı, yerli bizneslərin daha geniş bazarlara çıxmasına şərait yaradır. Eyni zamanda, bu inkişaf, turizmin də inkişafına təkan verə bilər. Yerləşdiyi regionun təbii və mədəni

gözəlliklərindən istifadə edən bizneslər, həm daxili, həm də xarici turizmin artmasına, dolayısı ilə iqtisadiyyata əlavə gəlir əldə edilməsinə səbəb olur.

Sahibkarlığa yatırılan investisiyalar, həmçinin yerli icmaların öz potensialını kəşf etməsinə və özlərinə daha çox təhlükəsizlik hissi qazandırmasına kömək edir. Bu tip investisiyalar yalnız maddi inkişafı deyil, həm də sosial ruhu yüksəldir. Regionların inkişafı, yerli əhalinin öz gələcəyinə nəzarət etməsinə, öz mədəniyyət və ənənələrini qorumağa daha çox imkan verir. Bu da, öz növbəsində, sosial sabitliyi və əhalinin birliyini təşviq edir. İş yerlərinin artması, gənclərə və qadınlara daha çox fürsət yaradılması, cəmiyyətin bütün təbəqələrinin daha bərabər şəraitdə yaşamasına şərait yaradır. Beləliklə, sahibkarlığa yatırılan investisiyalar, sosial bərabərsizliklərin azaldılması və regional harmoniya baxımından da əhəmiyyətlidir.

Lakin, sahibkarlığa investisiya yatırılması yalnız iqtisadi və sosial faydalar təmin etmir, həm də potensial riskləri və çətinlikləri özündə daşıyır. Investisiya qoyuluşları, xüsusən az inkişaf etmiş regionlarda, bəzən yüksək risklərlə müşayiət oluna bilər. Bu regionlarda infrastrukturun zəifliyi, hüquqi və qanunvericilik çətinlikləri, iş gücünün bacarıqsızlığı və digər struktural problemlər, investisiya yatırımlarını çətinləşdirə bilər.

Bununla yanaşı, qeyri-sabit siyasi və iqtisadi mühitlər də investorları çəkindirə bilər. Bu səbəbdən, investisiya qoyuluşlarını asanlaşdırmaq üçün regionlararası balansın təmin edilməsi məqsədilə daha stabil və şəffaf iş mühiti yaradılmalıdır.

Dövlətin bu prosesdəki rolu, investorların regionlar arasında daha sərbəst hərəkət etməsi və daha çox investisiya cəlb etməsi üçün çox vacibdir. Dövlətin siyasətləri, yalnız vergi güzəştləri və maliyyə dəstəyi ilə məhdudlaşmamalıdır; həm də müvafiq hüquqi bazanın formalaşdırılması, yerli iş gücünün inkişafı, infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi, və sosial təhlükəsizlik sistemlərinin gücləndirilməsi kimi məsələləri də əhatə etməlidir. Regionlar arasındakı sərhədlərin və çətinliklərin aradan qaldırılması üçün dövlətlərarası və regional əməkdaşlıq da əhəmiyyətli rol oynayır.

Gələcəkdə sahibkarlığa yatırılan investisiyaların regionlararası inkişafda daha da əhəmiyyətli rol oynayacağı gözlənilir. Dünyada qlobal miqyasda iqtisadi böhranlar və dəyişən bazar şəraiti, daha çox iqtisadi şaxələnmə və yerli ehtiyaclara uyğun inkişaf modellərinin həyata keçirilməsini zəruri edir. Sahibkarlığa yönəldilən investisiyaların düzgün şəkildə yönləndirilməsi, yalnız iqtisadi inkişafı deyil, həm də regional sosial və mədəni bərabərliyi təmin edəcəkdir.

Nəticə olaraq, sahibkarlığa yatırılan investisiyalar, regionlararası inkişafın əsas təkanverici gücüdür. Bu investisiyalar, yerli bizneslərin böyüməsi, işsizlik səviyyəsinin azalması, sosial rifahın yüksəlməsi, həmçinin yerli infrastrukturun inkişafı kimi müsbət təsirlər yaratmaqla yanaşı, həm də uzunmüddətli və davamlı iqtisadi inkişafın əsasını qoyur.

Dövlətin dəstəyi, yerli icmaların təşəbbüsləri və investisiya mühitinin şəffaflığı ilə regionlararası inkişaf daha güclü və daha balanslı bir şəkildə gerçəkləşəcəkdir. Bu proses, yalnız ölkə daxilində deyil, həm də beynəlxalq miqyasda daha rəqabət qabiliyyətli və davamlı iqtisadiyyatların yaranmasına şərait yaradacaqdır. Hər bir regionun öz xüsusiyyətləri və potensialı nəzərə alınaraq, investisiya axınları düzgün istiqamətləndirildikdə, sahibkarlığa yönələn sərmayələr bölgələrdəki iqtisadi inkişafı

sürətləndirə bilər. Bu, yalnız regionların gücləndirilməsi ilə qalmayıb, həm də ölkə iqtisadiyyatının ümumi böyüməsini dəstəkləyir.

Ədəbiyyat:

1. Məmmədov R., Məmmədova L. Sahibkarlıq və İnvestisiya Mühiti: Azərbaycanın Regional İqtisadiyyatına Təsiri. Bakı: Bakı Biznes Universiteti, 2019.
2. Əsədov F. Azərbaycanın İnvestisiya və Sahibkarlıq Siyasəti: Regionlararası İqtisadi Bərabərsizliklər və Həlli Yolları. Bakı: İqtisadiyyat və Sosial İnkişaf Mərkəzi, 2020.
3. Əliyev A. Kiçik və Orta Sahibkarlıq və Regional İnkişaf: Azərbaycan Nümunəsi. Bakı: Gənclik, 2022.
4. Rzayev E. Sahibkarlıq və Regional İqtisadiyyat: Azərbaycan Tədqiqatları. Bakı: Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, 2021.
5. Novruzov M. Sahibkarlıq və Sosial İqtisadi İnkişaf: Azərbaycanın Regional Perspektivləri. Bakı: İqtisadiyyat Nazirliyi, 2023.

MÜASİR İSTEHSAL SAHƏLƏRİNİN İNKIŞAFINDA INNOVASIYA SAHIBKARLIĞININ ROLU

*Hüseynova Emiliya Yəhya qızı, iqtisad elmləri üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
Mingəçevir Dövlət Universiteti*

Qloballaşan dünyada dünya ölkələrinin inkişafı göstərdi ki, iqtisadi inkişafın ən üstün variantı innovasiya yönümlü istehsaldır. Bunun əsasını isə ölkələrdə biliyə əsaslanan sahələrin və elmtutumlu texnologiyaların inkişaf etdirilməsi və insan kapitalının formalaşdırılması təşkil edir. Azərbaycan Respublikasında da qeyd edilən inkişafın həyata keçirilməsinə xüsusi diqqət yetirilir.

XX əsrin son onilliklərindən hal-hazırədək insan cəmiyyətində çox sürətli dəyişikliklər getmişdir. Bütün bu dəyişikliklərin əsası innovasiya ilə əlaqədardır [2]. Buna əsaslanaraq qeyd etmək lazımdır ki, müasir istehsal sahələrinin inkişafında innovasiya sahibkarlığı mühüm rol oynayır. Azərbaycanda iqtisadiyyatın davamlı inkişafı və rəqabət qabiliyyətinin artırılmasının əsas alətlərindən biri innovasiya sahibkarlığının aparıcı qolu olan sənaye texniki parkları və xüsusi iqtisadi zonaların yaradılmasıdır.

Texnopark universitet və elmi-tədqiqat institutlarında yaradılan yeni texnologiyaların kommersiya baxımından reallaşdırılmasını həyata keçirən, gənc mütəxəssislər üçün yeni iş yerləri yaradan və yerləşdiyi şəhərin sosial-iqtisadi həyatında səmərəli rol oynayan güclü qurumdur. Texnopark strukturları mövcud olduğu 60 il ərzində iqtisadiyyat və elmi-texniki tərəqqidə baş vermiş dəyişikliklərin təsiri altında dəfələrlə transformasiya olunmasına baxmayaraq, sistem səciyyəli aşağıdakı təməl prinsiplərini qoruyub saxlaya bilmişdir:

-yüksək xarakteristikalara malik, innovasiya təyinatlı transprofessional sahibkarın formalaşdırılması;